

GÖRÜŞ / OPINION

Geleceğin Kurgulanması ve Modern Öznenin Sahnesi: *Chronotopia* ile *Flânerie* Arasında Toplumsal Yaşamın Maddi Üretimi*Constructing the Future and the Stage of the Modern Subject: The Material Production of Social Life Between Chronotopia and Flânerie*

iD Murad Babadağ

Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü, İstanbul

Giriş

Bir gelecek tasavvuru ve/veya bu tasavvur için tesis edilmesi gereken ilkeler kurgulayabilmek bir ihtiyaç hâline geldiğinde, anlaşılır ki mevcut paradigma iş görmemektedir ve hâlâ aynı paradigmanın içinden bir gelecek tasavvuru mümkün değildir; çünkü o paradigma, hüküm sürdüğü zaman diliminde doğru işlese zaten bir gelecek tasavvuru için yeni ilkeler tesis etmeye/kurgulamaya gerek kalmayacaktır. Bu ihtiyaç zuhur ettiği andan itibaren mevcut paradigmanın iş görmediği ortaya çıkar ve artık kendi haddine ulaştığı için başka bir bakış açısına ve düşünme metodolojisine ihtiyaç duyulur.

Bu bağlamda herhangi bir gelecek öngörüsü/tasarımı veya bunu mümkün kılacak ilkelerin tesis edilebilmesi ancak bir canlı türü olarak sahip olunan iki zihinsel yeti itibarıyla; hafızanın ve hayal gücünün geçmiş ve gelecek zaman kiplerinin birer temsili olduğunun hatırlanması ile mümkündür. Hafızada tutulan kavramın/bilginin hayal gücü sayesinde geleceğe yönlendirilebilmesi şimdiki zaman içinde gerçekleşirken, bu üç zaman kipinin aynı an'a toplanması olan "sonsuz şimdi" denilebilecek geniş zaman dilimi içinde ve fiil esnasında, mevcut bilimsel paradigmanın limitlerinin/kısıtlarının fark edilmesi çok önemlidir.

Bir gelecek öngörüsü veya kehaneti için insanın bir "sınır yaşam formu" olarak kendini diğer canlı türlerinden ve doğadan

koparmış olması ve buna rağmen bireyin arzu, istek ve ihtiyaçları ile toplumsal yaşamın devamlılığını mümkün kılabilmek için ortaya çıkmış olan yasa yapabilme becerisi ve bunu mümkün kılan, kendini kuyruksuz maymun ailesinin diğer üyelerinden ayıran serebral taşma arasına sıkışmışlığı anlaşılmadan, gelecekte bu sıkışmanın nasıl çözülebileceği öngörülebilir olmayacaktır. Franz de Waal'in de ifade ettiği üzere; "maymunu ormandan çıkartabilmek ama ormanı maymundan çıkartamamak" ikilemi (de Waal, 2005), hem dünün hem bugünün hem de yarının sorunu olarak önümüzde duracaktır.

Logos esasında sahip olduğu zekâyı dışarıya çıkarabildiği (Al/yapay zekâ tam olarak budur) ve onu bir araç/alet olarak kullanabildiği vehmi ve bütün dünyayı deterministik bir algoritma üzerinden tasvir etmesi geçmişin bakiyesi olan Bacon'cu "bilgi, güçtür" mottosunun (Bacon, 1620/2015) en somut biçimi olarak mevcut paradigmanın altyapısında dururken, bütün gelecek tasavvurlarını bu deterministik yapıya yüklemek hatası, gelecek kurgusunun da arızalı olmasına yol açacaktır. Bu sebepten dolayı herhangi bir gelecek kurgusu için mevcut düşünsel yapının/sistemin arızalarını tespit edebilmek öncelikli görev olmak zorundadır. Aksi hâlde, mevcut paradigmanın aşamadığı sorunlar sadece güncellenmiş olacaktır.

Bu metnin amacı mevcut "deterministik topos"tan, Platoncu "mimetik topos"a göç ederek, değişimde aynı kalanın (idea),

Geliş tarihi: 07.12.2025 Kabul tarihi: 13.12.2025
Online yayımlanma tarihi: 29.01.2026
İletişim: Murad Babadağ
e-posta: muradbabadag@gmail.com

 TMMOB
Şehir Plancıları Odası

geleceğe de bir projeksiyon olabileceğine dair kanaatlerin özetlenmesidir. Bu projeksiyon için detaylı bir felsefi açıklama bu özetle yer alamayacağı için ancak gerekli terminoloji, gerektiği miktarda açıklanacaktır.

Metnin başlığı itibarıyla “*Chronotopia*”, kelime olarak *chronos* (zaman) ve *topos* (yer/mekân) bileşimidir. Platon’da bu iki alan hiçbir zaman birbirinden bütünüyle kopmaz: *topos* (Timaios’ta) “maddi dünyanın taşıyıcısı” olan *khōra*’dır (Platon, 2020, 48e–53b); yani ideaların zaman içinde gerçekleştiği, görünür biçim kazandığı “mekânsal aracı”dır. *Chronos* ise “ebedi olanın hareket içindeki görüntüsü”dür (Platon, 2020, 37d); yani zaman, ideaların mükemmel düzeninin duysal dünyadaki yansımasıdır. Dolayısıyla “*Chronotopia*”yı Platoncu bağlamda, zaman ve mekânın idea düzenine göre birlikte biçimlenmesi, başka bir deyişle, maddi dünyanın idealarla kurduğu dinamik uyumun alanı olarak düşünülebilir.

“*Chronotopia*” ve “Geleceğin Kurulabilirliği” sorunu aslında *mimesis* (Platon’un *mimesis* teriminin felsefi açılımı bu makalenin konusu olamayacak kadar derin(de)dir, ancak mevcut kullanımını aşan bir yapıda olduğunu söylemek bir zorunluluktur; özdeşlik ve ayrı’lığın aynı anda bir aradalığıdır) yoluyla idea düzenini gerçekleştirmeye çalışmaktır. Fakat burada kritik olan nokta şudur; idea değişmezdir, yani zamana tabi değildir. Buna karşın maddi dünya ise sürekli oluş hâlinindedir. Bu ikilikte “gelecek” ancak “*chronotopic*” bir denge içinde düşünülebilir: yani zaman (oluş, değişim, dönüşüm) ile mekân (kevn kökü itibarıyla “olmak”lık) bir arada düşünülmekçse, geleceğin rasyonel olarak tasarımı mümkün değildir. “*Chronotopia*” bu bağlamda, geleceğin ne salt idealarca ne de salt maddi koşullarca belirlenmediği, ikisinin birlikte işlediği bir “oluş sahası”dır.

Platon’un Devlet diyalogunda kent/*polis*, *chronotopic* niteliği dolayısıyla bir “yerleşim alanı” olmanın ötesinde hem insanın yer’leşmesi (yer hâline dönmesi – ki bu onun aynı zamanda mekân [olma’nın *topos*’u]) hem de ideaların zamansal düzen içinde ete kemiğe büründüğü bir modeldir. Kent/*Polis*, mekân olarak düzenlenmiştir: yurttaş sınıfları, üretim alanları, eğitim kurumları belirli yer düzenlerine sahiptir. Bununla birlikte, zaman olarak da düzenlenmiştir: eğitim, kuşaklar arası aktarımlar, yönetim devinimi hep “*chronos*”a dayanır. Bu nedenle kent/*polis*, ideaların zamanla işleyen bir mekânsal formu, yani tam anlamıyla bir *chronotopia*’dır.

Geleceğin kurgulanabilmesi, Platon’a göre, bu *chronotopic* yapının ideaya en uygun biçimde sürekli yeniden kurulmasına bağlıdır. Burada “geleceği kurmak”, yeni bir şey yaratmak değil, zamanın bozucu etkilerini yeniden idea düzenine yaklaştırmak demektir. Maddi Üretim ve *Chronotopia* ise Platon için üretim (*poiesis*), varlığın devamlılığı için zorunlu koşulu olarak ideayı maddeye nakşetmektir. Dolayısıyla her üretim eylemi, zaman içinde bir mekânsal biçimin inşasıdır – bu tam da *chronotopic* bir süreçtir.

- Maddi üretim (*tekhne*=yapma becerisi ve bilgisi) → mekânın biçimlenmesi,
- Eğitim ve yasa üretimi (*paideia, nomos*) → toplumsal düzenin tesisi.

Bu iki üretim düzeyinin uyumu, Platon’un ideal kentini ve toplumsallığı mümkün kılar.

Modern anlamda “geleceğin kurgulanması” da bu uyumun yeniden yorumlanmasıdır:

zamanın (toplumsal dönüşümün) ve mekânın (kentsel/maddi düzenin) birlikte planlanması parçalanamaz bir yekpareliktir. Bu açıdan “*chronotopia*”, üretimin zamansal ve mekânsal boyutlarının ideaya uygun biçimde örgütlenmesi ilkesi olur.

Geleceğin Kurgulanabilmesi için “*Chronotopic*” İlkeler Platoncu bağlamda şöyle sıralanabilir:

“*Eidetic*” İlke (Öz’ün / Mahiyetin Egemenliği)

“*Eidetic*” ifadesinin kafa karıştırıcılığı, bu terimin en son Husserl tarafından kullanılmış olmasından kaynaklanır. Husserl, “şeylerin özüne” dönebilmek için, o şeylerin ilineklerini paranteze almaya ve öze temas edebilecek bir düşünce tesis edebilmeye “*eidetic science*” der, ancak kendine temel aldığı paradigma kartezyen’dir. Dolayısıyla daha başlangıçta hedefe gidilecek yolu kaybeder, nitekim kendisi de bunu fark eder ve bu çabayı yarım bırakır.

Bu metindeki “*Eidetic*” ifadesi ise doğrudan Platoncu bağlam itibarıyla değişime tabi olmayan mahiyetler olarak ideaları kendine temel alır. Geleceğin kurgusu, salt deneyimsel değil, idea’ya — yani değişmeyen mahiyete dayanmalıdır. Kent planlaması ya da toplumsal üretim, bir idea’nın gerçekleştirme süreci olarak düşünülmelidir.

“*Khorik*” İlke (Aracılık ve Taşıyıcılık)

Zaman ve mekân, ideaların doğrudan değil, *khōra* (kendisinin *alagos* [logos’un zıddı] doğası bağlamında yaratımın sonsuzluğu düşünülmelidir) aracılığıyla (Derrida, 1995) tezahür ettiği alanlardır. Dolayısıyla gelecek, doğrudan inşa edilemez, ancak uygun bir “yer-zaman düzeni” (*chronotopia*) kurularak olanaklı hâle gelir. Burada hem yer kavramını hem de mekân kavramını betimleyen ana ilkenin “sınır”ın ta kendisi olarak insanın en temel özelliği olduğu unutulmalıdır. Aksi takdirde sınırın bir mimetik ilke olarak insanın içinden dışına doğru bir ilke çıkartması anlaşılabilir.

“*Paideutik*” İlke (Eğitici Dönüşüm)

Gelecek, ancak yurttaşların zihinlerin (dolayısıyla ruhlarının) dönüşümüyle mümkündür. *Chronotopia*, mekânsal planlamanın ötesinde, toplumsal eğitimin zamanla örgütlediği bir yapıdır. Bu eğitim doğrudan insanların ruhlarına/*psukhe*’sine nakşedi-

len ve deneyim vasıtasıyla mümkün olan bir Sokratik erdeme dayanan yapıdır, yoksa bugün anlaşıldığı üzere basit bir epistemik ilkedен kaynaklanamaz.

“*Nomotik*” İlke (Yasanın Sürekliliği):

Yasalar, toplumsal zamanı biçimlendirir; dolayısıyla yasa koyucu, bir tür “zaman mimarı”dır. Gelecek, yasanın zamansal ritimlerle toplumsal yaşamı düzenlemesiyle kurulur.

“*Poietik*” İlke (Yaratımın Taklit Edici Niteliği):

Her üretim, idea'nın zamansal bir mimetik izdüşümüdür. Bu üretimin erdemle bağı (değişime tabi olmayan temel değerler itibarıyla) ideaya olan yakınlığıyla ölçülür.

Sonuç: *Chronotopia* Olarak Gelecek

Platoncu düşüncede “gelecek” durağan bir hedef değil, zamanla ideaya yaklaşma çabasıdır. Dolayısıyla “*chronotopia*”; zamanın ve mekânın birlikte şekillendiği, ideaların maddi hayatın üretimi içinde süreyle sınırlanmış, toplumsal üretimin etik bir düzende yürüdüğü alanın adıdır. Bu anlamda geleceğin kurgulanabilmesi, Platon'un deyişimiyle “*methexis*” (ideaya katılma) sürecinin kent ölçeğinde, üretim ve yasalar yoluyla süreklileştirilmesidir.

Chronotopia ve Mevcut Paradigmanın Çıkmazları

Yukarıda yapılan açıklamanın ışığında derin paradigma yarılımını anlayabilmek için öncelikle Platoncu düşüncedeki karşılığının, *mimesis*'in, mevcut paradigmaya tabi mantık ilkelerinden üçüncü hâlin imkânsızlığı/*excluded middle*'i iptali olarak okuyabilmek önemlidir (Haşlakoğlu, 2025). Metnin başında da ifade edildiği üzere *mimesis*, ya/ya da şeklinde kesin kategorilere sığmayan, aradaki boşluğu (*medium-khōra*) dolduran üretim demektir. Bu, üretim ve gelecek kurgusunu sürekli bir ara alan/eşik olarak düşünmeye imkân verir: madde ile form, zaman ile mekân arasında sabit bir uçtan diğerine geçiş yoktur, sürekli bir iç içelik/bir aradalık, “aralık ve ilişki” vardır.

Mevcut bilimsel düşünce yapısında, özellikle geçmişten devralınan, birkaç kronik çıkmaz vardır:

I. Kategorik Kesinlik ve Substantializm

Her varlık bir öz'e sahiptir ve değişim ancak bu özün türevlenmesiyle mümkündür. Dolayısıyla öz, doğrudan oluş düzlemine iner ve değişime tabi hâle gelir, böylece malzeme ve biçim bakımından suret kazanır (Aristoteles, 2025). Varlığın diğer iki prensibi erek ve fail bu nedensel bağa katılır ve deterministik bağ tamamlanmış olur. Sorun şu ki; bu yaklaşım geleceğin belirsizliği (determinizmin ve olumsuzluğun iç içeliğini) ve toplumsal dönüşüm süreçlerini hesaba katmaz. *Chronotopia* perspektifi bunu, zaman-mekânın orta alanı olarak çözebilir: oluş, sadece özden türemez, ideaya katılım süreci olarak anlaşılır.

2. Mimesis

Mevcut paradigmada *mimesis* çoğunlukla estetik ve taklit bağlamında düşünülür: biçimlerin yeniden üretimidir. Öncelikle Platon düşüncesinde birbirinden ayrılmaz etik, episteme ve estetik, mevcut paradigmada parçalara ayrılır ve bu ayrım üzerinden farklı disiplinlermiş gibi kabul edilerek çalışılır. Bu ayrım daha sonra dil felsefesi gibi bir yan yanalıkta çözülmeye çalışılır. Platon düşüncesinde bu kavramlar bir iç içelik ve ayrılmaz bir teklik hâlinindedirler. Dolayısıyla mevcut paradigma bir çıkmaza girer ve bu, *excluded middle* koşulu yüzünden, *chronotopic* ara alan kavramını görmezden gelir. Hegel konuya ilginç bir yaklaşım getirir; özdeşlik ve farkı bir iç içe çelişki olarak düşünür (Hegel, 1812/2014) ve spekülâtif düşünce diyerek düşüncenin nesnesiyle geçici olarak birliğini diyalektik olarak açar. Düşünce, kendisini nesnesinde bulur. Burada sorun, bu yapının ratio-olgu ilişkisi bağlamında *ir-ratio*'nun iptal edilmesidir. Bu durumu fark eden ve karşıt argüman geliştiren Adorno'da ise *mimesis*; *non-identical* karakteri vasıtasıyla *ir-ratio*'dur (Adorno, 1970) ve belirsizliklerle doludur. Nesne/Dünya ile (kavramsallaşmadan) hissedilen bir ilişki kurar. Dolayısıyla metnin başından itibaren ifade edilen mimetik yaklaşıma yakın düşer. Bu bağlamda bakıldığında *chronotopia* itibarıyla, *mimesis*, *ratio* ve *ir-ratio*'nun kesiştiği geçiş alanı, zamanı ve mekânı birleştiren etkinlik hâline gelir.

3. Zamanın Ölçüselliği

Mevcut paradigma için zaman, değişimin ölçüsüdür ve belirli bir düzenli ardışıklık (anların yan yanılığı) ile sınırlıdır. Bu düşüncedeki çıkmaz ise bu yaklaşım geleceğin radikal yeniliğini, *chronotopic* esnekliğini ve ideaların zaman içinde yeniden (kısmen) görünüşe çıkmasını göz ardı etmesidir. “*Chronotopia*” ile zaman, sabit bir lineer ölçü değil, mekânla birlikte sürekli olarak düzenlenen, dinamik bir ortamdır. “*Chronotopia*”, zamanın ve mekânın deneyimi mümkün kılan saf görülerin yekpareliğini Kant'taki gibi zihnin içine değil, kozmosun düzeni içinde birbirine bağlı iki temel ilke olarak ele alır.

4. *Excluded Middle*/3. Hâlin İmkânsızlığının Reddi

Klasik mantık, kendi ilkelerini “ya/ya da” ikiliği/zıtlığı üzerine tesis eder. Ancak *mimesis* Adorno'cu tarifi üzerinden *excluded middle*'in iptali olarak alındığında, ortaya belirsizlik, ara alan ve sürece tabi oluş çıkar. Bu, gelecek kurgusu için sabit yasa ve öz yerine, süreklilik ve ilişki ağı üzerinden bir planlamaya izin verir. “*Chronotopia*”, mevcut bilimsel paradigmanın kategorizasyon ve lineer zaman ve mekân anlayışının sınırlarını aşar. Gelecek kurgusu, yalnızca ideanın bir tekrarına değil, ara alanlar/sınırlar/eşikler ve süreçler üzerinden sürekli yeniden/an be an ve sonsuz oluşturulmasına dayanır.

- “*Chronotopia*” | Dinamik, ideaya yaklaşma süreci | *Khōra* aracılığıyla ideaların tezahürü | *Mimesis*, *excluded middle*'in iptali, ara alan, etkileşim | İdeaya uygun sürekli yeniden kurulma,

- Mevcut paradigma | Lineer, ölçüye tabi-nicel | Sabit ve öze tanımlı | Belirsizlik ve radikal yenilik göz ardı edilir.

Yukarıdaki tabloda da özetlenmeye çalışıldığı üzere “*Chronotopic*” diyalektik metodolojisi esas itibarıyla değişime tabi olmayan mahiyetlerin, değişime tabi bir oluşla müşterek birliğidir ve mantığın temel prensipleri olan özdeşlik ve çelişmezlik ilkelerini tutar; ancak üçüncü hâlin imkânsızlığı olarak bilinen *excluded middle*’ı kabul etmez, edemez çünkü o zaman nitel-nicel yekpareliği (*eidos+arithmos*) (Timaios) bu dünyaya iştirak edemez (Haşlakoğlu, 2025).

Tüm bu bağlam göz önüne alındığında, bir gelecek tasviri yapma imkânı bile ancak zemini *mimesis* olan bir paradigmaya ayak basarak mümkün olabileceği gibi görünür. Aksi takdirde mevcut paradigmanın hâkim olduğu süre boyunca çözemediği toplumsal problemler, herhangi bir gelecek öngörüsüne bir mirasın bakiyesi olarak aktarılır. Bunu engellemenin yolu “*Chronotopia*” başlığında ifade etmeye çalıştığımız değişimde değişmeyi anlamak, o değişmeyi (değişime tabi olmayacak kadar tam olduğu için) geleceğe projekte etmenin yollarını araştırmaktır.

Mimesis ve Chronotopia Bağlamında Flâneur: Kenti Sahneye Çeviren Aktör

Platoncu mimetik ilkenin “ara-alan”, “eşik”, “geçiş” ve “birlikte-oluş” düşünüldüğünde, Baudelaire’in *flâneur* figürü modern kentin içindeki en belirgin *chronotopic* öznelardan biri olarak okunabilir (Benjamin, 1982/1999; Baudelaire, 1863/2003). *Flâneur*, yalnızca kenti gözlemleyen bir gezgin değil, kent-*topos*’unun zaman içindeki akışını deneyimsel olarak işleyen, ona katılan ve kendi edimsel varlığıyla yeniden üreten bir “aktör”dür (Baudelaire, 1863/2003). Bu nedenle *flâneur*, kenti bir sahne (*topos*) olarak alırken, kendi dolaşımını da zamanın (*chronos*) ritmiyle uyumlu bir oyun hâline getirir.

Baudelaire’in pasajlarda, kalabalıklarda ve sokaklarda tanımladığı *flâneur*, modernitenin parçalanmış, hızlanmış ve anonimleşmiş mekânlarında varlığını sürdürürken aslında *mimesis*’in iki yönlü yapısını gerçekleştirir:

Hem kentin ritmine uyulanır (*mimesis*), hem de bu ritmin içine kendi varoluşsal yorumunu nakşeder (*poiesis/yaratma*).

Platoncu anlamda *mimesis*’in *excluded middle*’ı iptal eden ara-form karakteri, *flâneur*’ün kentle kurduğu ilişkiyi berraklaştırır: *flâneur* ne bütünüyle gözlemci ne de bütünüyle yapıcıdır; hem gözlemler hem üretir, hem biçim alır hem biçim verir. Kent onun için bir “diş dünya” değil, süreç hâlindeki bir oluş alanıdır. Bu oluş hâlinde *flâneur*, tıpkı khōra’da gerçekleşen mimetik üretimin koşulları gibi, sürekli bir arada-olma hâlinde kenti deneyimler: ne tamamen özne ne tamamen nesne olan, fakat her iki pozisyon arasında devinen bir eşik-varlığı temsil eder. Bu nedenle kent, *flâneur* için yalnızca bir yaşam mekânı değil, sahneleşmiş bir *chronotopia*’dır. Zamanın akışı (kalabalığın

devinimi, kapitalist modernitenin ritmi, pasajların sirkülasyonu) ile mekânın katmanlı yapısı (sokaklar, geçitler, vitrinler) arasında *flâneur*, ideanın maddi dünyanın içine nasıl katıldığını kendi bedeninde gösteren bir “oyuncu”dur. *Flâneur*’ün yürüyüşü, Platoncu anlamda poetik bir edimdir: kentin biçimlerinden etkilenir, ama aynı zamanda bu biçimlere kendi varlığını ekleyerek yeniden üretir. Modern kent, bu üretimin sahnesi olur; *flâneur* ise bu sahnenin hem tanığı hem izleyicisi hem de aktörü hâline gelir. Bu bağlamda *flâneur*’ün yürüyüşü, *mimesis*’i salt bir temsil değil, *chronotopic* bir katılım olarak düşünmeyi mümkün kılar. Kentin değişen ritimleriyle birlikte *flâneur*, ideaların maddi yaşam içindeki görünüşlerini –her ne kadar Platoncu düşüncedeki ideadan kopuk, modern/çoğul bir düzlemde olsa da– kendi deneyimi aracılığıyla yeniden kurar. Böylece *flâneur*, modern kentin içinde süreçsel, ilişkisel ve ara-alanlı bir *mimesis* biçimini temsil eder; kent onun için durgun bir *topos* değil, zamanla genişleyen, katlanan, çoğalan bir *chronotopia*’dır. Bu nedenle Baudelaireci *flâneur*, *mimesis*’in Platoncu kökenine uygun biçimde, kent ile öznenin birbirine karıştığı bir sahne- de, aktörleşen bir ara-varlık, *chronotopic* bir figür ve modern deneyimin mimetik taşıyıcısı olarak görünür. Bu görünürlük, *flâneur*’ün varlığını yalnızca estetik bir gözlem hattı olmaktan çıkarır; onu modernitenin mimetik aktörü, kentin üretimsel sürecine fiilen katılan bir özne hâline getirir.

Sonuç

Her türlü gelecek kurgusu/tasarımı, mevcut yapıda var olan rahatsızlık ve/veya aksaklıklardan kaynaklanır. Zaman zaman küçük sağaltımlar veya düzeltmeler yapıda bu rahatsızlıkları kısmen ve zamana bağlı olarak bertaraf edebilse de, çoğunlukla bu tedavilerin işe yaramadığı ve köklü bir değişimin gerekli olduğu durumlarda gelecek kurgusu, o kurguyu mümkün kılan düşünce yapısını terk etmeye ve arzu edilene imkân verebilecek yeni düşünsel paradigmaları keşfetmeye yönelir. Aksi takdirde aynı zihinsel formatla yeni sonuçlar elde edilebileceği zanni, en naif ifadeyle bir hüsn’ü kuruntudur.

Çağdaş maddi hayatın üretimi ve onun sahnesi olan kent kavramının içinde bulunduğu zaman dilimi de bu duruma bir örnektir. Öncelikle çağdaş bireyin hapsedildiği mevcut düşünsel paradigma ve ona bağlı olarak yaşam kültürü, kendinden sağlıklı sonuçlar doğuramayacağına dair ipuçlarını çoktan göstermiştir. Dolayısıyla değişimin zihinsel yapıda ve bakış açısı seviyesinde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bir yanda teknolojinin, diğer yanda bu teknolojilerin sağladığı üretim aygıtları ve yöntemlerinin kentli bireyi nasıl ve ne kadar yabancılaştırdığı (Lefebvre, 1974/2023; Benjamin, 1982/1993) felsefe tarihinde birçok düşünür tarafından ortaya serilmiştir. Bu sorunu göz önüne seren önceki düşünürlerden farklı olarak, çözümün Platon düşüncesindeki *mimesis* kavramında latan olarak yattığının en ilginç kanıtlarından biri Baudelaire’in *flâneur* karakteridir.

Ayniyet ve gayriyet'in (çağdaş söylemde özdeşlik ve fark) bireyde aynı anda mündemiç olması (Haşlakoğlu, 2025), içinde bulunduğu sahneyi (bu örnekte kent) dışardan kuşatacak şekilde ona hâkim olması, tam da Platoncu *mimesis* kavramının nesnel karşılığıdır. Dikkat edilirse özdeşlik ve fark ilkelerinin bireyde eşzamanlı çalışması (üçüncü hâlin imkânsızlığının iptali), bireyin hem kendisini hem de içinde bulunduğu toplumla ilişkisini yaratıcı üretim bağlamında anlamlı bir biçimde sürdürülmesine imkân tanır.

Bunun gerçekleşebilmesi için bireyin özdeşlik ve/veya fark'a tutuklu kalmaması ve maddi yaşamın üretiminin esasen bireyin poetik birliğiyle mümkün olduğunun anlaşılmasından geçer. Bütün bu ifadeler ise mevcut paradigmanın değişimini zorunlu kılar.

Conflict of interest: The authors declare that there are no financial or personal conflicts of interest related to this study.

Funding and support: No financial support was received for the conduct or publication of this research.

Use of artificial intelligence (AI): No AI-based writing or editing tools were used at any stage of this study.

Peer-review: The manuscript has been revised in accordance with the editors' comments.

Çıkar çatışması: Yazarların bu çalışmayla bağlantılı finansal ya da kişisel herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman ve destek: Bu araştırmanın yürütülmesi ve yayımlanması sürecinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yapay zekâ kullanımı: Bu çalışmanın herhangi bir aşamasında yapay zekâ tabanlı yazım ya da düzenleme araçları kullanılmamıştır.

Hakem değerlendirmesi: Yazı, editör görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir.

Kaynaklar

- Adorno, T. (1997). *Aesthetic theory* [Ebook]. Bloomsbury Revelations.
- Aristoteles. (2025). *Fizik* (S. Babür, Çev.) (11. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Bacon, F. (2015). *Novum organum* (T. Kabadayı, Çev.). Bilgesu Yayıncılık. (Orijinal eserin yayın tarihi 1620)
- Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination*. University of Texas Press.
- Bal, M. (2011). Geleneksel estetik anlayışının bir eleştirisi olarak Adorno'nun estetik teorisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(1), 71–76.
- Baudelaire, C. (2003). *Modern hayatın ressamı* (A. Berktaş, Çev.) (1. Baskı). İletişim Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1863)
- Benjamin, W. (1993). *Pasajlar* (A. Cemal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1982)
- Derrida, J. (1995). *Khōra*. Stanford University Press.
- De Waal, F. (2008). *İçimizdeki maymun: Biz neden biziz?* (A. Biçen, Çev.). Metis Yayıncılık.
- Haşlakoğlu, O. (2025). *Politeia şerhi: Mimesis ekseninde bir inceleme*. Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Hegel, G. W. F. (2014). *Mantık bilimi* (A. Yardımlı, Çev.). İdea Yayınevi. (Orijinal eserin yayın tarihi 1812)
- Lefebvre, H. (2023). *Mekânın üretimi* (I. Ergüden, Çev.). Sel Yayıncılık. (Orijinal eserin yayın tarihi 1974)
- Moreno, C. (2020). *Chronotopia and urban proximity*. Sorbonne Urban Studies.
- Platon. (2017). *Devlet* (S. Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Platon. (2020). *Timaios* (F. Akderin, Çev.). Say Yayınları.